

МИХАЛАКИ ГЕОРГИЕВ
СВЕКЪРВИН ПРЪСТ
РАЗКАЗ ИЗ СЕЛСКИЯ ЖИВОТ
В НАШЕНСКО

chitanka.info

Харно е речено: не туряй пръст между вратата и перваза, защото може отнекъде некой ветър да хлопне изненадано вратата, па после — после ранен пръст, болки, олелии!...

Тая поука я знаят всички хора и всички я разбират харно, но само свекървите не искат да я разберат и да престанат да си турят пръста между снахите си и синовете си!... А, да речеш, санким, че не знаят що вършат и какво вършат... и това не е! Знае всека свекърва дип харно, кога проточи език, па подбере снаха си, така както що всека свекърва разбира от проточен език, ама... паднало ѝ е, па като ѝ се може, а она да си изкара барем хъза, що е влезла снаха като чужда кост между майка и син, па го тегли, тегли, докато го съвсем раздвои и разлепи!... Такива са свекървите, па такава беше и свекървата на Грозданка, стрина Къна, Генковата майка.

А Грозданка хич не беше такава снаха, дето да я туриш на свекървино менгеме. Расла е она като едничко чедо у къщи у чорбаджи Рангела, що е рекъл некой, като карамфил у саксия. Чорбаджи Рангеловата къща богата, пълна, та препълна, накъдето се обърнеш — всичко бол-бол. Нито е видела Грозданка у бащината си къща хокане, нито пък е запомнила да я е чукнал некой, некой барем с един пръст. Расла си е на рахат, безгрижно, като некая елха край поток.

А и Генко като момък не беше от некая сиромашка къща. И нему остана от баща му доста имовина: и у мюлк, и у покъщнина, па и у сухи пари. А Генко беше чалъшкан, вреден; що-год пипнеше у ръка, усещаше се, че го е ръка пипнала, ръка яка, силна, работлива! Кога се развредни Генко, он работеше за трима и никой не можеше да му излезне насреща еш!

Харен беше Генко, добър беше, вреден беше, ама само едно му беше кусурът, че беше много напрасничев... кибритлия, само да го допре некая малка искрица, а он букне, запламти, като да речеш, че сърцето му е от барут и борина. Хеле пък този лош табиет на Генко се срещаше най-много, когато си попийнуваше. А Генко се опиваше много лесно, понекога дори и само от една чаша вино. А опие ли се веднаж, хване ли го виното, по-лесно е да идеш да се бориш с пощурел бик, отколкото да се разправяш с Генко.

Адетът му е такъв, па що му кажеш?!...

Когато Генко прати годежници да сакат Грозданка от чорбаджи Рангела, а чорбаджи Рангел тури пръст на чело, па опре поглед у земи,

па мисли, мисли, па чак по некое време отвърна:

— Момчето е арно и у работа, й у търговия, й у всичко, ама... ама само оня кусур му пречи!... Ако даде дума, че ще се откаже от пиянлъка, а я по-харен зет от него и не търся.

И Генко даде дума и... стана сватбата.

Шест години Генко удържа своята дума и шест години се водиха харно и мирно с Гроздана. Още на втората година им хариза господ мъжко чедо, па, от това по-харно само един господ може да нареди. Само стрина Къна погледваше мало търсенè на своята снаха, щом видеше, че Генко й се радва, както що и требваше да й се радва като на такава стопанка.

Мъчи се стрина Къна да може да наиде некая нишка, откъдето да почне да разбрида чорапа, ама където и да пипне, все за бадева. Можеше стрина Къна да се пука и откъм гърба от яд и мъка, че нейните мрънкяния си отминават като оня, що духа, ама Генко си обичаше жената и детето, на... кому е до пуканье, нека си се пука.

— Ех, сестро... какви години доживехме! Дошло време, та чедо от майка да се отроди, да се отчужди, и то да има барем защо и за какво, а оно!... Тежки времена, тежки години, сестро!... Прибрала си го, дума се, от чужда кост в къщи, па вместо да ти има страхо и икрамо, а оно почнало да буюрдисва! Къде се е чуло и видело, сестро, яйцата да учат квачката как да седне да ги мъти?!... Но тоз карар ни докараха сегашните снахи!... Все они по-учени, все повече знаят, повече разбират, като че са повече светували от нас, старите.

Така се оплаква стрина Къна от своята снаха пред своите акранки, като приседнат неделен ден пред вратнята, па почнат да препридат всичко онова, що е казано и речено из махалата.

Така днеска, така утре, стрина Къна чопли оттук, чопли оттат, докато един ден се чу у село, че Генко прекършил речта си и почнал пак да се напива.

Така налит един ден дохажда си в къщи, а стрина Къна, като че й го господ изпрати така накитен, та като го виде на кой хал е, а она го пресрещна, па като почна да плаче и да нарича:

— И другите хора имат майки, ама никоя не я е оставил синът й да стане робиня на снаха си, да се обърне на нейна подлога!... Всеки знае що е майка, па всекой и й пази икрам, ама като това чудо, моето, това артък никъде по света го нема! Та и къде ще го има, като друга

луда като мене нема да го търпи, а би отдавна я горите хванала, я у вода рипнала!... Мъчи се, трепи се, отчувай син, па после да дойде некая снаха, па да те храни с пелин!... Пелин и горчило, това ми е остало на тоя свет!... А какво съм мислила и аз, донекога да добрувам и да благувам като при син!...

Така зареди стрина Къна, па реди, реди, докато замъглената от виното глава на Генко съвсем се замрачи, па... ни пет, ни шест, ами заграби една тояга, па почна да шиба с нея по Грозданка, без да гледа къде удря!... Бие и все повтаря: „Що не слушаш, що не почиташ майка ми?...“

Това беше първият бой, откак Генко и Грозданка се водеха, а на стрина Къна падна сърце на место, да речеш, че е изкопала цело котле, пълно с желтици.

Да, на стрина Къна падна сърце на место, ама на Грозданка се отмести сърцето ѝ от местото си, па ѝ се опротиви всичко: и свекърва, и мъж, и дом, и всичко. Без да му мисли много, тя прибра, що беше за прибиране, в своите два големи брашовски сандъка, нашарени с големи червени лалета, заключи ги, хвана малкия Петърчо, детето си, за ръка и... без „сбогом“, без нищо тя се упъти към съседното село, където беше къщата на баща ѝ, чорбаджи Рангела.

Кога останаха майката със сина сами у къщи, Генко изгледа така начумерено своята майка, щото на стрина Къна заседнаха думите у гърло, с които мислеше да раздума своя син. Види се, че Грозданка със своето отиване из къщи отнесе със себе си и пиянството, що беше замъглило ума на Генко. Той излезе на двора, приседна край дръвника, подпре длан на чело и се замисли така дълбоко, като че да не е турял три дни капка вино у уста!

И наистина, Генко изтрезне, преди още да е стигнала Грозданка у бащината си къща.

Иزتрезне Генко, ама каква файда от неговото изтрезняване, като хем той кабахатлия, хем другиго вини за това, на което той сам си е крив.

Мисли, мисли, па току се брецне така, у памет, па си дума:

„Какво санким... и да съм сгрешил нещо, па пак като женска страна она е требвало да ми се покори!... Хелбете, че треба да се покори, съм най-после мъж у къщи, ако немам право да заповедвам и да...“ Генко щеше да си рече „и да бия“, но наведнаж намръщи вежди,

като че се отказва от претенцията на правото „да бие“. Той завре и двете си ръце у пояс и продължи своя разговор със себе си, все на памет.

„Хич, коя жена току-така за един бой само ще стане да напусне мъжа си, къщата си, огнището си?... Квачка, що е квачка, па като я насадиш един път на полог, ако е от сой, и она полага не си оставя!... А това, що го «она» стори, това нито е редно, нито е пътно!... Хм, сърдита!... Чекай да видим кой има повече право да се сърди, «она» ли, или я?... Нека, нека тя ще ме търси мене, а не я нея!... Нема да я търся, не искам да я видя, па да знам, че мед ще прокапе от устата ѝ!... Да иде да ме напусне за нищо и никакво, да ме засрами и резили пред свето, па после да отида да я прибирам?!... Йок, йок, от злато да ми я доведат, па пак нема да я кабуля!... Където се замъкнала, там нека си стои, я не я искам веднаж, па... какво ще, нека става!...“

Така си дума Генко сам на себе си, у памет, ама това си дума с единия акъл, а от друга страна, като че некой друг Генко му дума с другия акъл:

„Ех, оно, истина, че мама ме разсърди, па и нито питах, нито разпитвах, ами подбрах така, у яд, ама... женска страна е, па она трябва на мене да ми се покори, а не я на нея!... Не ща я, па ако рече да ме чека да ида да я тража, а она може да чека и да кукува и до куковден.“

Мина се ден, мина се два, три, па се мина и цела неделя и... ни се Грозданка връща в къщи, ни Генко отива да я търси. На осмия ден закриви из улицата, където беше къщата на Генко, една воловска кола с широки ритли. Това беше чорбаджи Рангеловият ратай Прокоп, който беше пратен да натовари Грозданкините брашовски сандъци, нашарени с червените лалета, и да ги закара у чорбаджи Рангелови.

Генко, като разбра за какво е дошел ратаят с колата, а он изкриви на лицето си една поруглива усмивка, като да искаше да рече:

„Па вземи ги и ѝ ги носи, мене ми не требват, нито ми требват сандъците ѝ, нито ми треба тя!...“

Дорде Прокоп ратаят се мъчи и повива да замъкне; сандъците до колата, а Генко, приклепнал край зидо, ударил гърба у стената, извадил тютюн и цигарени хартии и свива цигара с такъв мерак, като че нищо друго; що се върши около него, не го интересува за лула тютюн.

Кога Прокоп ратаят подкара воловете, а Генко се изкашля некакво така, какво да го речем, като да искаше да поръча на ратая да ѝ каже, че Генко хич и не иска да мари за „нея“!...

Склопи вече месец, откак Грозданка бе напуснала Генковата къща. Един празничен ден Генко стана по-рано. Санким, ако питате по право, той не можа хич и да спи тая ноц като хората!... Върте се, обръща се на одъра, ту на едната страна, ту на другата, пъшка, ухка, па стана, та се надигна у никое време. Само старият петел беше го преварил, защото Генко го намери, че ровеше вече на буницето и събираше своя харем. Когато се зададе Генко от стаята, а петелът се покачи на върха на буницето, па почна да пее. Генко се загледа в петела, па си дума на памет:

„Ех, лесно е тебе, йолдашъм, и да пееш, и да скачаш, ама я питай мене...!“

Той не довърши мисълта си, а пружи ръка, та прихвана кобилищата с кофата и я спусна в кладенеца да извади преспа вода, с която почна да се мие и да плиска върху челото си.

Преспата студена вода като че подобри донекъде мрачината, що се виеше у Генковата глава. Той взе кофата да извади още вода и да повтори пляскането по челото си.

Облечен, натъкмен, с нови дрехи, но със стари мисли в главата, Генко тръгна низ улицата, така, напосока, без да знае и сам накъде е тръгнал. През едно време пресече през ливадите и, да речеш, като че го некой гони, излезна хей некъде си под селото на пътя, що води към селото Лападиново, където беше къщата на чорбаджи Рангел.

Двете села, Правица и Лападиново, беха толкова близки, че ако имаш добър кон, раванлия, и му се качиш, па запалиш лула, докато стигнеш от едното село до другото, и лулата едвам ще прегори.

Върви Генко и все се оглежда, да не би да го види некой.

„Още и това ми требваше — мисли си Генко, — да ми рекат хората, че ще ида да се моля на жена си — таман!... Па, санким, кой може и кой смее да ми води хесап къде ходя и защо ходя?!... Пътят е царски, па кой сака, може да ходи по него!...“

Върви Генко и все гледа дали се вижда вече камбанарията от черквата в с. Лападиново. Като наближи вече селото, а он ту поспреход, ту пак се забърза, да речеш, че некой го вързал с две въжета, па с едното го тегли накъм Лападиново, а с другото го възпира.

Най-после стигна и пред къщата на чорбаджи Рангел и сака, не сака, хвърли поглед към двора.

— Хъм, да ще да се подаде отнекъде онова черно куче, да ме залае, па да хвърля две-три тояги по-гърба, та да ме запомни и кучето им, па и господарите му.

Но черното куче не се показва, защото беше вързано, но се показва малкият Петърчо, момченцето на Генко. То се загледа най-напред некак свенливо към баща си, но тутакси извика сред двора, колкото му глас държи:

— Мамо-о-о-о... яла тати. — Така извика Петърчо и се затече към баща си, който го прегърна и почна да го милва.

Милва Генко Петърчо и си дума сам на себе си, на память:

„Дете ми е, па имам право да го милвам; колко за него, никой нищо не може да ми рече, ама за «нея»... за такава квачка, що е напуснала полага си, за нея хич не искам и да маря... йок, йок, не сакам ни да я видя, ни да я чуя!“

Петърчо скочи от прегръдките на баща си наземи, улови го за ръка и опна да го води при мама си:

— Хайде, тате, хайде при мама, она е правила баница, ама ела само да я видиш, мама ще ти даде и на тебе баница... хайде... хайде!

Тук, до вратнята на чорбаджи Рангел, беха приседнали на затулено две жени, които Генко не виде, но на които чу разговора!

Млади, сега таман да живуват, а они опнали: един на една страна, а друг на друга... Язык и за них, па язык и за детето!...

— Ех, знаеш какво?... Това е всичко свекървин пръст!

Кога Генко чу последните думи, а он вече не се опираше на своя Петърчо, а тръгна заедно с него на към вратнята и преди да пристъпи прага, вратата се сама отвори. Чуди се Генко как така се отвори сама тая врата, когато иззад вратата се показва хубавото лице на Грозданка, алена-червена, да речеш, че пред кум шета.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.